

SÜT HUKUKU

(MEVZUAT KAPSAMINDA DEğERLENDİRME)

Av. Arsin DEMİR & Av. Can AYAN

06.06.2020

GİRİŞ

Süt içerdiği çok çeşitli besin maddelerinden dolayı tüm memeli canlılarda organizmanın gereksinimlerini karşılayabilen hayati önemdeki temel gıdalardan birisidir. Ülkemiz mevzuatında birçok yerde süt kavramı geçmekte olup önemi tartışmasız olan bu gıdanın hukuki yönden değerlendirilmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır. Yazımızda süt kavramı hukuki yönden ortaya konulmaya çalışılacak ilgili mevzuata da yer verilecek, bu doğrultuda süt üretiminde sağlanan desteklerden de örneklerle bahsedilerek akabinde süt ürünlerinin ihraç edilmesi konusuna değinilecektir. Aktarılacaklar doğrultusunda bir anlamda “süt hukuku” ortaya konulmaya çalışılarak genel hatlarıyla bu alanda ilk kez bu yönde bir çalışma gerçekleştirilecektir ve tartışmaya açılacaktır.

SÜT NEDİR?

Süt, memeli canlıların doğumdan hemen sonra meme bezlerinden salgılanan, kendine özgü tat, koku ve kıvamı olan, temel besin öğelerini yeterli ve dengeli bir şekilde bileşiminde bulunduran, beyazımsı renkte sıvı gıda maddesidir. Yağ, laktoz, protein, mineral madde ve sudan oluşan kompleks bir karışım olup içerdiği çok çeşitli besin maddelerinden dolayı en önemli temel gıdalardan biridir.

Yeterli bir beslenme için gerekli besin maddeleri bitkisel ve hayvansal gıdalarda değişen oranlarda bulunmaktadır. Oysa süt, birçok besin öğelerini özellikle gelişme çağında gerekli olan protein, mineral maddeler ve vitaminleri diğer gıdalara göre daha yeterli seviyede içermektedir. Özellikle çocuklarımızın düzenli süt içmeleri, geleceğimizi emanet edeceğimiz sağlıklı nesillerin yetişmesini sağlayacaktır. Yerli ve milli süt ürünlerimiz ekonomimiz açısından halen keşfedilmemiş potansiyel güçtür. Bu nedenle süt dediğimiz mucize besinin hak ettiği değeri bulması için; el birliği ile daha çok çalışmamız gerekmektedir. Diğer yandan önemle belirtmek gerekir ki insan beslenmesinde mükemmel bir gıda olarak nitelendirilen sütten elde edilen başta peynir, yoğurt, tereyağ, kaymak, dondurma olmak üzere süt ürünleri de vazgeçilmez gıdalar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sütün literatürdeki tanımına yukarıdaki şekilde yer verilebilecek olup bu noktada sağılmış sütün hukuki niteliğine değinmek faydalı bulunmaktadır. 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu’ nun¹ taşınır mülkiyetine dair hükümleri doğrultusunda değerlendirme yapıldığında taşınabilir özelliğe sahip, bir ekonomik değeri bulunan ve bu özelliği ile paraya çevrilebilen mala taşınır mal

---

¹ <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4721.pdf>

denilmektedir. Nitekim, Medeni Kanun' un 762.maddesinde "Taşınır mülkiyetinin konusu, nitelikleri itibarıyla taşınabilen maddî şeyler ile edinmeye elverişli olan ve taşınmaz mülkiyetinin kapsamına girmeyen doğal güçlerdir." Hükmü kurulmuştur. Bu kapsamda sağılmış süt niteliği itibarıyla taşınır mülkiyetinin konusunu oluşturan taşınır bir mal olup mülkiyetin kazanılması ve zilyetliğin devri gibi konularda taşınır mal hükümlerine tabi olacaktır. Diğer yandan süt kavramının daha detaylı değerlendirilebilmesi için ilgili mevzuata yer vermek gerekmektedir.

İLGİLİ MEVZUAT

Süt ile ilgili olabilecek mevzuat düşünüldüğünde öncelikle, 5996 sayılı 11.06.2010 tarihli Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda Ve Yem Kanunu ² ve bu Kanuna dayanılarak çıkarılan 29328 sayılı ve 16.04.2015 tarihli Resmi Gazete' de yayınlanmış bulunan Çiğ Sütün Sözleşmeli Usulde Alım Satımına İlişkin Yönetmelik³ ile 31044 sayılı ve 19.02.2020 tarihli Resmi Gazete' de yayınlanmış olan Türk Gıda Kodeksi Yönetmeliği⁴ çalışmamız kapsamında önemli bulunmaktadır.

5996 sayılı Kanun gıda ve yem güvenilirliğini, halk sağlığı, bitki ve hayvan sağlığı ile hayvan ıslahı ve refahını, tüketici menfaatleri ile çevrenin korunması da dikkate alınarak korumak ve sağlamak amacıyla yürürlüğe konulmuştur. Kanun'un 3.maddesinde "Birincil ürünler: Toprakta ve hayvan yetiştiriciliğinden elde edilen ürünler ile avlanma ve balıkçılık yoluyla elde edilen ürünler dâhil birincil üretim ürünleri" olarak belirtilmiş olup diğer yandan "Çiftlik hayvanı: Et, süt, yumurta da dâhil olmak üzere gıda, deri, kürk, yün, tüy veya diğer ürünlerin temini için veya işgücü amacıyla insanlar tarafından yetiştirilen ve beslenen hayvanlar,;" "Hayvansal ürün: İnsan tüketimine sunulan hayvansal gıda, hayvansal yan ürün ve üreme ürünleri dâhil tüm hayvansal ürünler"; "Gıda: Doğrudan insan tüketimine sunulmayan canlı hayvanlar, yem, hasat edilmemiş bitkiler, tedavi amaçlı kullanılan tıbbî ürünler, kozmetikler, tütün ve tütün mamulleri, narkotik veya psikotropik maddeler ile kalıntı ve bulaşanlar hariç, insanlar tarafından yenilen, içilen veya yenilmesi, içilmesi beklenen işlenmiş, kısmen işlenmiş veya işlenmemiş her türlü madde veya ürün, içki, sakız ile gıdanın üretimi, hazırlanması veya muameleye tâbi tutulması sırasında kullanılan su veya herhangi bir madde," ve "Ürün: Bitki, bitkisel ürün, gıda, gıda ile temas eden madde ve malzemeler, yem, hayvansal ürün, veteriner sağlık ürünü, bitki koruma ürünü ile ziraî

---

² <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5996.pdf>

³ <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015/04/20150416-7.htm>

⁴ <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2020/02/20200219-4.htm>

mücadele alet ve makineleri ile ahşap ambalaj malzemesini” ifadelerine yer vermiştir. Bu noktada anılı Kanun’ da doğrudan süt kavramı tanımlanmış olmasa da sütün hayvan yetiştiriciliğinden elde edilen hayvansal ürün ve gıda kapsamında kaldığı anlaşılmaktadır.

Kanun doğrultusunda yürürlüğe konulmuş bulunan Çiğ Sütün Sözleşmeli Usulde Alım Satımına İlişkin Yönetmelik’ in incelenmesinden görüleceği üzere Yönetmelik çiğ süt /içme sütü ayırımına gitmiş olup, 2.maddesinde Yönetmelik’ in çiğ süt üretimi yapan üreticiler veya bunların üyesi bulunduğu üretici örgütleri ile alıcılar arasında akdedilen çiğ süt alım satım sözleşmesi ile ilgili usul ve esasları kapsadığı belirtilmiştir. 4.maddede “Çiğ süt: Çiftlik hayvanlarının meme bezlerinden salgılanan 40 °C’nin üzerinde ısıtılmamış veya eşdeğer etkiye sahip herhangi bir işlem görmemiş, 5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu, Türk Gıda Kodeksi Yönetmelikleri ve ilgili mevzuatta belirtilen uygun süt,” tanımıyla çiğ süt 40 °C’nin üzerinde ısıtılmamış veya eşdeğer etkiye sahip herhangi bir işlem görmemiş süt olarak ifade edilmiştir.

Yine işbu Yönetmelik doğrultusunda çıkarılmış olan 31019 sayılı ve 25.01.2020 tarihli Resmi Gazete’ de yayınlanan, sözleşmeli usulde sanayiye arz edilecek çiğ inek sütünün, bileşimindeki yağ ve protein değerlerine göre sınıflandırılması sağlanarak çiğ süt üretiminde kalitenin artırılmasını ve üretici gelirlerinin yükseltilmesi ile süt ürünleri üretiminde verimliliğin sağlanmasına ilişkin usul ve esasları düzenleyen Çiğ İnek Sütünün Sınıflandırılmasına İlişkin Tebliğ’ in⁵ 3.maddesinde de çiğ inek sütü İneklerin meme bezlerinden salgılanan 40 °C’nin üzerinde ısıtılmamış veya eşdeğer etkiye sahip herhangi bir işlem görmemiş süt olarak ifade edilmiştir.

Yine 31044 sayılı ve 19.02.2020 tarihli Resmi Gazete’ de yayınlanan Türk Gıda Kodeksi Yönetmeliği’ nin 1. Maddesinde Yönetmeliğin amacı gıda ve gıda ile temas eden madde ve malzemelere ilişkin asgari teknik ve hijyen kriterleri, pestisit kalıntıları ve veteriner ilaç kalıntıları, gıda katkı maddeleri, gıdalara eklenebilecek vitaminler, mineraller ve belirli diğer öğeler, aroma vericiler ve aroma verme özelliği taşıyan gıda bileşenleri, gıda enzimleri, bulaşanlar, hedef dışı yeşillere taşınması önlenemeyen koksidiyostatların ve histomonostatların hayvansal gıdalarda bulunabilecek maksimum miktarları, ambalajlama, etiketleme, hayvansal gıdalarda bulunabilecek veteriner ilaçlarına ait farmakolojik aktif maddelerin sınıflandırılması ve maksimum kalıntı limitleri, numune alma ve analiz metotları, taşıma ve depolama ile ilgili yatay ve dikey gıda kodeksine ilişkin esaslar, coğrafi işaretle ilgili özel hükümler ile diğer bazı gıda ve/veya gıda gruplarına ilişkin özel hükümlerin belirlenmesine dair kuralları düzenlemek olarak

---

⁵ <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2020/01/20200125-41.htm>

belirtilmiştir. Görüleceği üzere Kodeks ürünlere ilişkin minimum kalite, hijyen, katkı kalıntı, ambalajlama, etiketleme gibi kriterleri içermekte olup süt ürünü de belirtilen kurallara tabi bulunmaktadır. İçme sütlerinin tekniğine uygun, hijyenik şekilde üretimi, depolanması, taşınması ve piyasaya arz edilmesini sağlamak üzere özelliklerini belirlemek amacıyla 30699 sayılı ve 27.02.2019 tarihli Resmi Gazete’ de yayınlanan Türk Gıda Kodeksi İçme Sütleri Tebliği’ nin⁶ 4.maddesinde ise “Çiğ süt: 27/12/2011 tarihli ve 28155 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Hayvansal Gıdalar İçin Özel Hijyen Kuralları Yönetmeliğindeki çiğ süt tanımına uyan inek sütü, koyun sütü, manda sütü ve keçi sütü,” ve “İçme sütü: Çiğ sütün; pastörizasyon, yüksek sıcaklıkta pastörizasyon, UHT veya sterilizasyon işlemlerinden biri uygulanarak elde edilen ve başka bir işleme gerek kalmadan tüketime sunulan süt,” tanımlarına yer verilmiş olup çiğ süt/içme sütü ayrımı yapılmış ve 2.maddede Tebliğ’ in içme sütlerini kapsadığı ancak çiğ sütü kapsamadığı belirtilmiştir. Belirtmek gerekir ki, Kodeks ve Kodeks doğrultusunda çıkarılan tüm Tebliğler ile Koyulaştırılmış süt, Laktozsuz süt, Pastörize süt Süttozu, Süt retentatı, Süt permeatı ve Laktoz gibi tanımlara yer verilmiş bulunmaktadır.

DESTEKLEMELER NELERDİR?

Sosyal devlet ilkesi ve Tarım Kanunu gereğince, hayvancılık politikaları ve süt üretiminin geliştirilmesi amacıyla üreticilerin desteklenmesi gerektiği açıktır. Ülkemizde de süt üreticilerinin desteklenmesi konusunda mevzuat mevcut olup, bu noktada 30954 sayılı ve 20.11.2019 tarihli Resmi Gazete’ de yayınlanmış Hayvancılık Desteklemeleri Uygulama Tebliği⁷ ile 30714 sayılı ve 14.3.2019 tarihli Resmi Gazete’ de yayınlanmış Çiğ Süt Desteği Ve Süt Piyasasının Düzenlenmesi Uygulama Tebliği’ nden⁸ bahsetmek gerekmektedir.

Hayvancılık Desteklemeleri Uygulama Tebliği’ nin 1.maddesinde Tebliğ’ in amacı hayvancılığın geliştirilmesi ve sürdürülebilirliğin sağlanması, hayvancılık politikalarının yürütülmesinde etkinliğin artırılması, yerli hayvan genetik kaynaklarının yerinde korunması ve geliştirilmesi, kayıtların güncel tutulması, hayvan hastalıklarıyla mücadele ve sağlıklı hayvansal üretim için yetiştiricilerin desteklenmesi olarak belirtilmiş olup Tebliğ’ in ilgili diğer maddelerinde Buzağı, Malak, Dişi Manda, Anaç koyun ve keçi ve Besilik Erkek Sığır Desteklemeleri gibi süt üreticisinin yararına birçok destek hükme bağlanmıştır.

---

⁶ <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/02/20190227-5.htm>

⁷ <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/11/20191120-5.htm>

⁸ <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/03/20190314-9.htm>

Bununla birlikte Çiğ Süt Desteği ve Süt Piyasasının Düzenlenmesi Uygulama Tebliği de süt üreticilerinin desteklenmesi amacıyla yayınlanmıştır. Çiğ süt üretimi ve kalitesi ile uygulanan hayvancılık politikalarının etkinliğini artırmak suretiyle çiğ süt üretiminde sürdürülebilirliği sağlamak üzere yetiştiricilerin desteklenmesi amacıyla yayınlanan Tebliğ' in 5.maddesinde “Çiğ süt desteklemesi; üretmiş olduğu çiğ sütü, 17/12/2011 tarihli ve 28145 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Gıda İşletmelerinin Kayıt ve Onay İşlemlerine Dair Yönetmelik kapsamında faaliyet gösteren süt işleme tesislerine, fatura/E-Fatura ve/veya müstahsil makbuzları karşılığında kendisi, yetiştirici/üretici örgütü veya bunların %50 (yüzde elli)’nin üzerinde paya sahip oldukları ortaklıkları vasıtasıyla satan ve BSKS veri tabanına aylık olarak kaydettiren bir yetiştirici/üretici örgütüne üye olan yetiştiricilere ödenir. Çiğ süt desteklemesi, hazırlanan ödeme icmalleri esas alınarak; inek, manda, koyun ve keçi sütü ile soğutulmuş inek sütü ve üretici örgütleri kanalı ile pazarlanan soğutulmuş inek sütüne, Bakanlığın belirleyeceği dönemler ve birim fiyatlar üzerinden ödenir. Döneminde başvurusunu ve evraklarını tamamlamayanlar desteklemeden yararlandırılmaz. Üretmiş olduğu çiğ sütü, üretici örgütleri aracılığı ile süt tozu olarak Et ve Süt Kurumu Genel Müdürlüğüne satan üreticiler desteklemeden yararlandırılır. Desteklemede Bakanlıkça belirlenen 1 kg süt tozu eşdeğeri süt miktarı esas alınır.” Hükmüne yer verilerek süt üreticilerine yapılacak desteklere dair şartlardan bahsedilmiş bulunmaktadır.

Ülkemizde üreticilere yapılan diğer desteklemeler de mevcut olup yukarıda bahsettiğimiz Tebliğler incelendiğinde süt üreticilerine destekleme yapılması ve hayvancılık politikasının geliştirilmesi amacının güdüldüğü görülmektedir. En önemli doğal gıdalardan olan sütün üretimi noktasında yapılan bu desteklemeler çiftçilerimizin ekonomik açıdan refaha ulaşmasının, doğal gıda üretiminin ve doğal gıdaya ulaşımın önemli hale geldiği günümüzde fevkalade değerli bulunmaktadır.

SÜT VE SÜT ÜRÜNLERİ İTHALAT VE İHRACATI

Tük verilerine göre ülkemiz başta İrlanda, KKTC, Fransa, İzlanda ve Polonya olmak üzere 2020 ilk 4 ayında yaklaşık 31.184.687 dolar ithalat gerçekleştirmiş bulunmaktadır. İhracat kısmında ise başta Irak, Suudi Arabistan, Kuveyt, Birleşik Arap Emirlikleri, Libya ve Ürdün, Mısır olmak üzere birçok ülkeye doğrudan süt ve süt ürünleri ihraç etmiştir. 2020 yılı ilk 4 ayında ülkemizin süt ve süt ürünleri ihracatı toplam değerini yaklaşık olarak 124.708,667 dolardır.⁹

---

⁹ <https://ulusalsutkonseyi.org.tr/disticaret/>

Önemle eklemek gerekir ki, Çin Halk Cumhuriyeti Gümrükler Genel İdaresi tarafından 54 firmamıza süt ve süt ürünleri ihracat onayı verilmesi nedeniyle ülkemiz tarafından önemli bir pazar olan Çin Halk Cumhuriyeti'ne de ihracat yapılacaktır.

SONUÇ

Yukarıda yer verdiğimiz üzere süt içerdiği çok çeşitli besin maddelerinden dolayı tüm memeli canlılarda organizmanın gereksinimlerini karşılayabilen hayati temel bir gıdadır. Ülkemiz mevzuatında birçok yerde süt kavramı geçmekte olup çalışmamız kapsamında öncelikle sağılmış sütün hukuki niteliğini değerlendirilmesi amacıyla 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu taşınır mülkiyetine dair hükümlerinden bahsedilmiş, diğer yandan süt kavramının daha detaylı incelenmesi ve hukuken ifade edilebilmesi amacıyla 5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda Ve Yem Kanunu, 29328 sayılı ve 16.04.2015 tarihli Resmi Gazete' de yayınlanmış bulunan Çiğ Sütün Sözleşmeli Usulde Alım Satımına İlişkin Yönetmelik ile 31044 sayılı ve 19.02.2020 tarihli Resmi Gazete' de yayınlanmış olan Türk Gıda Kodeksi Yönetmeliği'nden bahsedilmiştir. Mevzuatta çiğ süt ve içme sütü ayrımı yapıldığı görülmüş olup bu kapsamda ilgili tebliğlerden ve konunun önemi itibarıyla ülkemizde süt üreticilerine yapılan bazı desteklemelerden bahsedilmiştir.

Yer verdiğimiz Tebliğler incelendiğinde süt üreticilerine destekleme yapılması ve hayvancılık politikasının geliştirilmesinin amaçlandığı görülmektedir. Sütün üretimi noktasında önem arz eden bu desteklemeler gerek ülke yatırımcısı ve çiftçisinin kalkınması gerekse nihai tüketicilerin doğal gıda üretimi ve doğal gıdaya ulaşımı noktasında önemlidir. Nitekim ülkemiz, süt ve süt ürünleri ithalat ve ihracatı konusunda önemli bir noktada bulunmaktadır. Yapılan desteklemeler itibarıyla süt ve süt ürünleri ihracatının daha önemli bir seviyeye çıkabileceği tarafımızca düşünülmektedir.

Çin Halk Cumhuriyeti'ne süt ve süt ürünleri ihracat yolunun açılmış bulunması bu noktada ülkemiz adına çok önemli bulunmaktadır. Bu nedenle önümüzdeki yıllarda ihracat konusunda daha da önemli bir noktaya geleceğimiz açık olup gerek iç pazar gerekse dış pazar ihtiyaçlarının doğru orantılı bir şekilde karşılanması gerekmektedir. Burada unutulmaması gereken en önemli konu, Çin'e yapılacak ihracatta Çin mevzuatına uyumun sağlanmasıdır. Süt ihracatında Çin mevzuatına göre hareket edilmesi hem süt ihracatımızın sürdürülebilirliğini sağlayacak hem de diğer ürünlerimizin ihracatını attıracaktır.

Geleceğimiz olan küçüklerimizin sağlıklı beslenmesi ve kaliteli ürünlerin tüketilebilmesi için ülkemiz üreticisi ve çiftçilerinin daha çok desteklenmesi gerekliliğini bir kez daha hatırlatarak çalışmamızın Tarım Hukuku adına faydalı olmasını dileriz.

Av. Arsin DEMİR & Av. Can AYAN

KAYNAKÇA

<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4721.pdf>

<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5996.pdf>

<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015/04/20150416-7.htm>

<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2020/02/20200219-4.htm>

<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2020/01/20200125-41.htm>

<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/02/20190227-5.htm>

<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/11/20191120-5.htm>

<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/03/20190314-9.htm>

<https://ulusalsutkonseyi.org.tr/disticaret/>

http://asuder.org.tr/wp-content/uploads/2016/03/2011_usk_sut_rapor.pdf